

Mowa nie jest umiejętnością wrodzoną, dziecko przyswaja ją sobie od najbliższego otoczenia, a głównie od matki - drogą naśladownictwa.

Od stanu mowy dziecka zależy w znacznej mierze powodzenie w nauce, a w szczególności ma ona wpływ na początkową naukę czytania i pisanie. Rozwój mowy nie u wszystkich dzieci przebiega tak samo. Jedne dzieci szybciej zaczynają mówić, a u innych początki mowy są późniejsze i wolniej przyswajają sobie trudniejsze głoski. Rozwój mowy możliwy jest jedynie w kontakcie z innymi ludźmi i zależy od wielu czynników : wpływu środowiska, w którym wychowuje się dziecko, postawy rodziców (i ewentualnego podejścia do problemu wady wymowy), od psychofizycznego rozwoju dziecka, a więc decydują tu zarówno czynniki biologiczne jak i społeczne.

My, rodzice często się zastanawiamy czy nasze dziecko rozwija się prawidłowo, często też porównujemy – „rówieśnicy mojej córki mówią zrozumiałym językiem, mają bogaty zasób słownictwa. Czy z moim dzieckiem jest coś nie tak?” Dlatego też tak ważna jest znajomość etapów rozwoju mowy.

ETAPY ROZWOJU MOWY

TRZYLATKI

Dziecko trzyletnie rozumie, co do niego mówimy pod warunkiem, że treści do niego kierowane nie wybiegają poza jego wcześniejsze doświadczenia.

Trzylatek używa już zdań kilkuwyrazowych, w których wciąż występują błędy gramatyczne („nie mam zabawków, spodniów”). Opowiada o tym co widzi, „myśli głośno”, mówiąc także do siebie. Zaczyna zadawać wiele pytań, gdyż ciekawi go otaczający świat oraz bawi je formułowanie samych pytań.

Trzyletnie dziecko powinno wymawiać prawidłowo następujące dźwięki: a, o, e, y, i, ą, ę, p, m, pi, mi, f, w, fi, wi, t, d, n, ń, l, li, ś, ź, ć, dź, k, g, ki, gi, ch, j, ł. U niektórych dzieci trzyletnich zdarza się wymawianie konsekwentne głosek (t, d) zamiast (k, g) oraz mylenie głoski (ch) i (f) co nie stanowi jeszcze problemu. Jeżeli w mowie dziecka czteroletniego pojawia się brak tych dźwięków, to wówczas taki stan wymaga interwencji logopedycznej.

Dla mowy dziecka trzyletniego charakterystyczne jest też opuszczanie, zastępowanie lub przestawianie dźwięków. Wiąże się to zwłaszcza w trudnych wyrazach z występowaniem obok siebie grup spółgłoskowych oraz z samą długością wyrazów.

Głoski (s, z, c, dz) zaczynają być wymawiane prawidłowo, chociaż bywają jeszcze (do 4 roku życia) artykułowane jako (ś, ź, ć, dź).

Sz, ż, cz, dż może jeszcze zastępować ś, ź, ć, dź ale również może być zastępowane przez s, z, c, dz. W miejscu (r) coraz częściej pojawia się (l) a

nie jak dotychczas (j).

CZTEROLATKI

Czterolatek rozumie i wykonuje polecenia nauczyciela. Rozumie dłuższe wypowiedzi, w których występują przyimki: pod, na, do, w, przed, obok, za.

Potrafi mówić o przeszłości, przyszłości a nie tylko teraźniejszości.

Rozpoznaje kolory. Wypowiedzi dziecka mogą być nadal agramatyczne, chociaż dziecko przejawia zaciekanie poprawnością językową. Dziecko zadaje dużo pytań o znacznym stopniu trudności. W wypowiedziach dziecka czteroletniego dostrzec można neologizmy językowe, formy nie używane przez dorosłych

(„Tata to duży czytacz”, bo często czyta gazetę).

Wymowa czterolatek staje się bardziej precyzyjna dzięki dalszemu usprawnianiu się narządów artykulacyjnych i pionizacji przedniej części języka. Głoski s, z, c, dz, powinny już brzmieć twardo i podobnie jak ś, ź, ć, dź powinny być wymówione z „zamkniętymi” zębami. Język nie może wsuwać się między zęby. Wymowa międzyzębowa musi zostać skorygowana przez logopedę, nie ustąpi samoistnie. U niektórych dzieci obserwujemy artykulację głoski (l), przechodzącą w dźwięk drżący (r) lub nawet pełne wymówienie głoski (r). Niekiedy pojawiają się też głoski (sz, ż, cz, dż), ale ich wymawianie jako s, z, c, dz a także (r) jako (l) jeszcze w tym okresie jest prawidłowością rozwojową. Nieprawidłowe będzie natomiast zastępowanie głoski (r) przez (ł). W momencie gdy dziecko zamiast „rakieta” powie „łakieta” to taka wymowa już nie mieści się w normach dla wieku. Grozi to przekształceniem (ł) w zdeformowane(r) wymawiane w tylnej części jamy ustnej, co będzie wymagało oddziaływania logopedycznego.

PIĘCIOLATKI

Wypowiedzi dziecka są już wielozdaniowe. Jest już kolejność zdarzeń i zależności przyczynowo – skutkowe. Pięciolatek chętnie opowiada o tym, co się działo w przedszkolu, o filmie, który oglądał, lub o bajce, którą przeczytała mama. Potrafi wyjaśnić znaczenie wielu słów, Wypowiedzi dziecka są już prawidłowe pod względem gramatycznym. Dziecko chętnie poprawia siebie i innych, np. młodsze rodzeństwo. Wymowa doskonali się. Głoska (r) często jest już wymawiana prawidłowo, co można obserwować jako zjawisko hiperpoprawności. np. „rarka” zamiast „lalka”, która to samoistnie zaniknie po kilku tygodniach lub miesiącach. Dziecko wymawia też sz, ż, cz, dż.

Wszystkie głoski dźwięczne brzmią dźwięcznie.

SZEŚCIOLATKI

U dziecka sześciolatniego proces rozwoju wymowy jest ukończony, ale proces rozwoju języka nadal trwa, bo dziecko przez cały czas uczy się nowych wyrazów. Brzmienie wszystkich głosek powinno być prawidłowe.

Błędy gramatyczne całkowicie zanikają, zaś wypowiedzi powinny być wielozdaniowe, sensowne i poprawne pod każdym względem.

opracowała logopeda ogólny Małgorzata Popławska